

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Αλέξης Αθ. Κύρου, Οι Βαλκανικοί γείτονες μας

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.826](https://doi.org/10.12681/makedonika.826)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1963). Αλέξης Αθ. Κύρου, Οι Βαλκανικοί γείτονες μας. *Μακεδονικά*, 5(1), 519–525.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.826>

Τὴν μελέτη κλείνει ἡ γερμανικὴ περίληψη (σ. 205-218) καὶ τὸ εὐρετήριο (σ. 219-226).

Κλείνοντας τὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ferjancic' ἐπιθυμοῦμε νὰ τονίσουμε ὅτι πρόκειται γιὰ ἓνα λαμπρὸ ἐπιτεύγμα, πού θὰ ἀποτελέσῃ ἀσφαλῆ ὁδηγὸ γιὰ ὅποιον θελήσῃ νὰ προωθήσῃ περισσότερο τὴν ἔρευνα σχετικὰ μὲ τὰ ἀξιώματα τῆς ὑστεροβυζαντινῆς περιόδου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ
Βελιγράδι

Ἄ λ έ ξ η Ἄ θ. Κ ύ ρ ο υ, Οί Βαλκανικοί γείτονές μας. Ἀθήναι 1962. 8ον σ. VIII + 246.

Οἱ Βαλκανικοὶ μας γείτονες ὑπῆρξαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἐπανειλημμένως ὑποκείμενον εἰδικῶν πραγματειῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ μὴ κυρίως ἕνεκα τῶν πολιτικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα συνετέλεξαν τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἐξακολουθοῦν δυστυχῶς ἀκόμη νὰ τὴν συνταράσσουν. Εἶναι πολὺ γνωστὰ τὰ ἔργα τοῦ Κ. Ἀμάντου, Οἱ Βόρειοι γείτονες τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἀντ. Κεραμοπούλλου, Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βόρειοι γείτονες, τοῦ Στ. Γυαλίστρα, Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ οἱ βαλκανικοὶ γείτονές του κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Περὶ τῶν ἰδίων ἐπραγματεύθην καὶ ἐγὼ εἰς μακρὰν σειρὰν ὁμιλιῶν ἀπὸ τοῦ Ῥαδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Θεσσαλονίκης, αἱ ὁποῖαι ὅμως παραμένουν ἀκόμη ἀδημοσίευτοι. Εἰς τὰς πραγματείας ταύτας προστίθεται τῶρα καὶ ἡ παρούσα. Αὕτη εἶναι λίαν ἐπικαιρὸς καὶ εὐπρόσδεκτος. Ἐπικαιρὸς μὲν, διότι δυστυχῶς οἱ Βαλκανικοὶ μας γείτονες ὑπὸ τὴν νέαν λεοντὴν τῶν δῆθεν Μακεδόνων ἤρριξαν πάλιν νὰ ἐπαναφέρουν ὑπὸ νέαν μορφήν τὰς παλαιὰς τῶν ἀδηφάγους ἀξιώσεις εἰς βάρος μας, εὐπρόσδεκτος δέ, διότι ἔρχεται ὡς συμπλήρωμα καὶ ἐπιστέγασμα τῶν παλαιότερων. Αὗται εἶναι μᾶλλον ἱστορικαί, ἀνατρέχουσαι κυρίως εἰς τὸ παλαιότερον παρελθόν, ἐν ᾧ ἡ κρινομένη, προερχομένη παρὰ δοκίμου διπλωμάτου, ὅστις λαβὼν ἐν πολλοῖς ἐνεργῶν μέρους εἰς τὰς διπλωματικὰς ἐνεργείας τῶν τελευταίων ἐτῶν ὡς πρεσβευτῆς ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, προσκομίζει αὐτοῦσια διπλωματικὰ στοιχεία, ἀτελῶς μέχρι τοῦδε γνωστὰ εἰς τοὺς πολλούς.

Σκοπὸς τοῦ συγγραφῆως, ὅπως καθορίζεται εἰς τὸν πρόλογον, δὲν εἶναι ἡ συγγραφὴ πλήρους ἱστορίας τῶν βαλκανικῶν γειτόνων, ἀλλ' ἡ διδασκαλία τῶν παλαιότερων ἐνεργειῶν τῶν ξένων κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ πληροτέρα γνῶσις θὰ συνεπιφέρῃ κατ' ἀρχὴν, ἂν ὄχι πάντοτε τὴν συμπάθειαν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει τὴν συναγωγὴν περισσότερον ἀντικειμενικῶν συμπερασμάτων, ὡς καὶ τὴν προσπάθειαν ὅπως γίνεται χρῆσις ὀρθοτέρων κριτηρίων. Θὰ παραμερίσῃ πρωτίτως τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον εἰς τίποτε δὲν ὠφελεῖ, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀπλῶς δεῖγμα συμπλέγματος κατωτερότητος.

Ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τριῶν κυρίως κρατῶν, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀφήνει δ' ἔξω τὴν Τουρκίαν, τὴν ὁποίαν ὀρθῶς θεωρεῖ ὡς κράτος κυρίως τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς. Χρονικῶς αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας παρέχει, αἱ περισσότεραι ἀναφέρονται εἰς τὴν προπολεμικὴν περίοδον, πολὺ δὲ ὀλιγώτεραι εἰς τὴν πολεμικὴν καὶ τὴν μεταπολεμικὴν, διὰ τὸν ἕξῃς κατὰ τὸν συγγραφέα λόγον «Τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται διὰ τὴν πρώτην, ἠμποροῦν νὰ θεωρῶνται ὡς θετικὰ καὶ ἀναμφισβήτητα, ἐνῶ ὁ ἕξτετάζων τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην ὀφείλει, ἐὰν θέλῃ νὰ παραμείνῃ μέχρι τέλους ἀντικειμενικός, νὰ εἶναι εἰς ἄκρον ἐπιφυλακτικὸς καὶ προσεκτικὸς».

Τὸ πρόλογον ἀκολουθεῖ ἡ πραγματεύσεις τῆς ἱστορικῆς ὕλης, ἣτις κατανέμεται εἰς τρία μέρη: Ἀλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, ἕκαστον τῶν ὁποίων κατανέμεται εἰς διάφορα κεφάλαια. Οὕτως εἰς τὸ περὶ Ἀλβανίας χωρίζονται τὰ ἕξῃς κεφάλαια: Α'. Ἡ Ἀλβανία μέχρι τοῦ 1912. Β'. Ἡ πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἀλβανίας ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1939. Γ'. Ἱταλο-αλβανικὴ «προσωρινὴ ἔνωσις», πόλεμος καὶ μεταπολεμικὴ ἐξέλιξις. Δ'. Αἱ Ἱταλικαὶ ἐνέργειαι εἰς τὸ Ἀλβανικὸν ζήτημα. Ε'. Αἱ ἑλληνογιουγκοσλαβικαὶ συμφωνίαι ἢ διαφοραὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ. Ϛ'. Ἀλβανία καὶ Ἑλλάς. Εἰς τὸ περὶ Βουλγαρίας τὸ ἀκόλουθα. Α'. Συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς Ἑλληνας. I. Ἐθνοθηρησκευτικὴ ἀναγέννησις καὶ ἴδρυσις Ἐξουχίας. II. Πρῶτοι διωγμοὶ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐν Βουλγαρίᾳ. III. Προδοσία Τρικοῦπη ὑπὸ Σταμπούλωφ. IV. Ἀγὼν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ. V. Διωγμοὶ 1906 εἰς Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν. VI. Πρῶτος Βαλκανικὸς πόλεμος. VII. Δεύτερος Βαλκανικὸς πόλεμος. VIII. Πρῶτος Ἐθρωπαϊκὸς πόλεμος. IX. Ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1940: Διπρόσωπος πολιτεία Σταμπολίνσκυ. Ἐξοδος εἰς τὸ Αἰγαῖον. Μειονότητες καὶ κομιτατζήδες. Ἄλλα ζητήματα. X. Δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος καὶ μεταπολεμικαὶ ἐξελίξεις. Κεφάλαιον Β'. Συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς Σλάβους. Εἰς τὸ περὶ Γιουγκοσλαβίας τὰ ἀκόλουθα. Α'. Αἱ ἑλληνοσερβικαὶ σχέσεις μέχρι τοῦ 1913. Β'. Ἡ συνθήκη συμμαχίας τῆς 1ης Ἰουνίου 1913. Γ'. Ἡ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Δ'. Ψύχρανσις ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν σχέσεων. Ε'. Ἡ τελευταία προπολεμικὴ φάσις (1937-1941). Ϛ'. Ἐπικράτησις τοῦ Τίτο καὶ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ του. Ζ'. Αἱ ἑλληνογιουγκοσλαβικαὶ σχέσεις καὶ τὸ «Μακεδονικόν». Τὰ μέρη ταῦτα ἀκολουθεῖ ἴδιον κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμπεράσματα», ἐν ᾧ ἐκτίθενται τὰ ἐκ τοῦ συνόλου προκύπτοντα συμπεράσματα, καὶ τοῦτο «Βιβλιογραφία».

Καὶ μόνη ἡ ἀπαρίθμησις τῶν κεφαλαίων δεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς. Ἡ πραγματεύσεις γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως διπλωματικῶν ἐξηκριβωμένων στοιχείων, παρέχει δὲ πλήρη καὶ σαφῆ εἰκόνα τῶν διαδραματισθέντων. Ὁ συγγραφεὺς παρου-

σιάζει λίαν ευστόχως πρόσωπα και λαούς, ενεργείας και γεγονότα, τῶν ὁποίων ἐξιχνιάζει ἐπιτυχῶς τὰ ἐλατήρια. Οἱ χαρακτηρισμοὶ ἰδίᾳ τῶν λαῶν εἶναι λίαν διδακτικοὶ καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ μέλλον τηρητέαν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος ἔναντι αὐτῶν. Οὕτω προκειμένου περὶ τῶν Ἑλβανῶν ὀρθῶς (σ. 15) παρατηρεῖ ὅτι «Πραγματικὸν ἔθνικὸν φρόνημα ἦτο ἀνύπαρκτον εἰς τὰς εὐρύτερας λαϊκὰς μάζας». Προκειμένου δὲ περὶ τῆς μοναδικῆς διὰ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς «κωμικοτραγικῆς» ἱστορίας τῆς Ἑλβανίας, εὐστοχώτατα ἀπεικονίζει τὴν ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσιν γραφῶν (σ. 32) τὰ ἑξῆς: «Ἄλλὰ καὶ γενικώτερον εὐρέθημεν κατὰ τὴν σύντομον ταύτην ἀνασκόπησιν τῆς Ἑλβανικῆς ἱστορίας ἐνώπιον ὀλοκλήρου ἴσως τῆς κλίμακος τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, τῆς φιλαργυρίας, τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς φιλοχρηματίας, τοῦ μίσους, τοῦ φανατισμοῦ κτλ., τὸν πατριωτισμὸν ὅμως οὐδαμοῦ συνηγήσαμεν». Πράγματι τὰ κύρια ἐλατήρια τῶν πράξεων τῶν Ἑλβανῶν δὲν εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἡ φιλοχρηματία. Πρὸ τοῦ χρήματος πάντα τὰ ἄλλα ὑποχωροῦν. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ γνωστοῦ τούτου ἐλαττώματος τῶν Ἑλβανῶν ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Τσιάνο τὰ ἑξῆς (σ. 36): «Ἐχω μακρὰς συνομιλίας μὲ πολλοὺς ἀρχηγούς τῆς χώρας... Παρὰ ταῦτα ἐπιτυχῶς εὐχερῶς νὰ τοὺς πείσω, διανέμων πολλὰς δεσμίδας Ἑλβανικῶν φράγκων, ποὺ εἶχα τὴν πρόνοιαν νὰ φέρω μαζί μου. Τὰ πάντα τερματίζονται κατὰ θαυμάσιον τρόπον· εἰς τὴν Ἑθνοσυνέλευσιν ψηφίζουσι ὁμοφώνως καὶ μὲ ἐνθουσιασμόν... Ἡ Ἑλβανικὴ ἀνεξαρτησία ἔπαυσεν ὑφισταμένη». Εἰς 1.837.880 λιρετῶν ὑπολογίζει ὁ Gayda τὰ δαπανηθέντα ὑπὸ τοῦ φασιστικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Ἑλβανίαν, ὃ δὲ συγγραφεὺς παρατηρεῖ ὠραιότατα (σ. 67) ὅτι αἱ διενέξεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ζῶγου διελύοντο ἐκάστοτε «εἰς νέαν χρυσὴν βροχὴν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς συντροφιάς».

Προκειμένου περὶ τῶν Βουλγάρων ὁ συγγραφεὺς προσκομίζει ἀφθονα παραδείγματα ἀγνωμοσύνης, ἀπιστίας, δολιότητος καὶ κακουργίας, πρὸς χαρακτηρισμὸν δ' αὐτῶν παραθέτει εὐστοχώτατα (σ. 102) ἐν μεταφράσει αὐτολεξεῖ τὰ συμπεράσματα τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ ἔρευνα τῶν βουλγαρικῶν κακουργιῶν, τῶν διαπραχθειῶν ἐν τῇ Ἐνωτικῇ Μακεδονίᾳ ἔναντιον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.¹ «Πῶς νὰ χαρακτηρισθῇ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία δεικνύει τόσον βαθειὰν διπροσωπίαν, ἡ ὁποία παραβαίνει τόσον εὐκόλως τὰς ὑποσχέσεις τῆς, ἡ ὁποία παραβιάζει τοὺς κανόνας τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ τὰς πλέον στοιχειώδεις ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου, ἡ ὁποία καταδικάζει εἰς μαρτύριον μυριάδας ἀθῶνων προσώπων, ἡ ὁποία δὲν ὀρρωδεῖ πρὸ οὐδενὸς μέτρου, ὅσονδήποτε βαρβάρου».

¹ Enquêtes de la Commission Interalliée sur les violations du droit des gens commises en Macédoine Orientale par les armées bulgares 1919.

ρου, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐπιδιώξεών της, τῆς πλεονεξίας καὶ τῶν φιλοδοξιών της; Περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἀμέσους γείτονάς της, ἀλλὰ καὶ δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. Πρέπει νὰ καταδικασθῆ εἰς τὴν ἐπανάρθωσιν τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν, ἐν ᾧ μέτρον ἢ τοιαύτη ἐπανάρθωσις τυγχάνει ἐφικτή. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν ἀξίζει, θὰ πρέπει αὕτη πρωτίστως νὰ συνίσταται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν μέτρων, ἱκανῶν νὰ προλάβουν τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐγκληματικῶν ἐγχειρημάτων της!» Καὶ ἐπιλέγει ὀρθότατα ὁ συγγραφεὺς: «Σοφαὶ συμβουλαὶ, στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς στοιχειώδεστερας δικαιοσύνης καὶ πηγάζουσαι ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς πικρᾶς πείρας ἐπιβαλλομένης προνοητικότητος, συμβουλαὶ ὅμως, τὰς ὁποίας οἱ Μεγάλοι δὲν ἠθέλησαν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν». Οἱ Βούλγαροι ἔμειναν καὶ τότε, ὅπως καὶ μετὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον, ἀτιμώρητοι. Εἶχον κατορθώσει ἔκτοτε δι' ἀναιδοῦς προπαγάνδας νὰ καλλιεργήσουν τὴν δημοσίαν γνώμην εἰς τε τὴν Εὐρώπῃν καὶ τὴν Ἀμερικὴν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀποκρούη τὴν παράλογον ἀξιῶσιν τῶν Βουλγάρων, τῶν Πρώσσων αὐτῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως ἀσκῶσιν ἡγεμονίαν εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου.

Ἡ αὐτὴ δημοσία γνώμη ἐπέβαλε καὶ εἰς τὸν Βενιζέλου ἐπανειλημμένας ὑποχωρήσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους, αἱ ὁποῖα εὐτυχῶς δὲν ἐγένοντο δεκταί. Ὁ ἴδιος ἐν ὑπομνήματι πρὸς τὴν «Ἑλληνικὴν Ἐπιτροπὴν» τῆς διασκέψεως εἰρήνης τῶν Παρισίων (1919) ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ διαλλακτικότης του εἰς οὐδὲν ὠφέλησε. Κατὰ τὸ παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀπόσπασμα (σ. 85) ὁ ἴδιος ὁ Βενιζέλος, ἐκ τῆς πείρας διδαχθεὶς, ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἐπίδειξις συμπαιθείας πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀποτελεῖ νοσηρὸν αἰσθηματισμὸν καὶ μεγάλην ἀδικίαν. «Δὲν ἔπαυσα ἄλλοτε, γράφει, νὰ φαίνομαι κατ' ἔξοχὴν διαλλακτικὸς πρὸς αὐτούς, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐπέιθοντο νὰ συμμετάσχουν καλοπίστως εἰς Βαλκανικὴν συνομοσπονδίαν· τελικῶς ὅμως ἀντελήφθην ὅτι θὰ ἦτο π α ρ α φ ρ ο σ ὕ ν η τὸ νὰ ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἐδέχοντο εἰλικρινῶς πᾶν ὅ,τι δὲν θὰ τοὺς ἔδιδε τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκουν».

Τὰ προσκομιζόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως σαφῆ καὶ ἀναντίρρητα διπλωματικά στοιχεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ ἐν τῇ Βουλῇ «περὶ σπονδυλικῆς στήλης τῆς Ἑλλάδος» λεχθέντα, βεβαιοῦν ἀπολύτως τὸ συμπέρασμα, εἰς τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐκ πείρας πλέον κατέληξεν ὁ Βενιζέλος. Θὰ ἦτο παραφροσύνη νὰ πιστεῦη τις ὅτι δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Βουλγάρους.

Ἐρχόμεθα εἰς τοὺς Γιουγκοσλάβους. Ὁ συγγραφεὺς ὀρθότατα θέτει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν μέρους (σ. 133) τὸν τίτλον τοῦ περὶ τῶν ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν σχέσεων κεφαλαίου τοῦ Αὐστριακοῦ δημοσιολόγου Gilbert in der Maur «Die wahre Freundschaft war

es nicht=Δὲν ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῆς φιλίας». Πράγματι ἀληθῆς καὶ εἰλικρινῆς φιλία μεταξὺ Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος οὐδέποτε ὑπῆρξε. Τὸ γεγονός ἀποδεικνύουν τὰ ἄφθονα καὶ ἀδιαφιλονίκητα διπλωματικά στοιχεία, τὰ ὁποῖα προσκομίζει ὁ συγγραφεύς. Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῶν ἀνθελληνικῶν αἰσθημάτων τῶν διοικούντων τὴν Σερβίαν εὐθὺς μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Βουκουρεστίου ὑπῆρξε, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀναφέρει ὁ συγγραφεύς, ἢ πλήρης κατάργησις τῶν ἀνθούτων ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι εἶχον περιέλθει εἰς τὴν Σερβίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπεχρώσε πολλοὺς Ἑλληνας τῆς περιοχῆς νὰ μεταναστεύουν εἰς τὰ ἐλεύθερα ἑλληνικά ἑδάφη.

Βραδύτερον κατὰ τὸν Α' παγκόσμιον πόλεμον ἡ μὴ συμμόρφωσις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς συμμαχικὰς ὑποχρώσεις της ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Πάσις νὰ λάβῃ σαφῶς ἀνθελληνικὴν στάσιν. Μετὰ τῆς Ἰταλίας διεξήγε συνεννοήσεις πρὸς διανομὴν τῆς Ἀλβανίας εἰς βᾶρος, ἔννοεῖται, τῶν ἐθνικῶν βλέψεων τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ δὲ ὁ ἀντιβασιλεὺς καὶ ἡ σερβικὴ βουλὴ ἐφιλοξενεῖτο ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐβυσσοδόμει μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Sarrail διὰ τὴν ἐγκατάστασιν σερβικῆς διοικήσεως ἐν αὐτῇ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκάλεσε τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπανάστασιν καὶ τὸν ἑλληνικὸν διχασμὸν, τοῦ ὁποῖου τὰ ψυχικὰ ὑπολείμματα εἶναι ἀκόμη αἰσθητά.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς μεγάλης Γιουγκοσλαβίας ἡ πολιτικὴ τοῦ Πάσις δὲν ἔπαυσε νὰ στρέφεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ἐπίδα, ὅτι διὰ τῆς ἰταλικῆς βοηθείας θὰ ἦτο δυνατὴ, ὅπως λέγει ὁ συγγραφεύς, ἡ βαθμιαία καὶ κατὰ διαδοχικοὺς σταθμοὺς πραγμάτωσις τῶν παλαιῶν ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης βλέψεων. Ὡς ἀφορμὴ καὶ πρόφασις ἐχρησίμει πάντοτε ἡ ἀπαίτησις τῆς διεξόδου εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅταν δὲ οἱ Βούλγαροι κατῴρθωσαν διὰ τοῦ ἀτυχοῦς πρωτοκόλλου Πολίτου - Καρφῶφ, τοῦ πανηγυρικῶς ἀπορριφθέντος ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς βουλῆς, νὰ ἀναγνωρισθῶσιν οἱ Σλαβόφωνοι τῆς Μακεδονίας ὡς βουλγαρικὴ μειονότης, οἱ Γιουγκοσλάβοι ἐζήτησαν οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ τὴν μεταβολὴν αὐτῶν εἰς σερβικὰς παροικίας γιουγκοσλαβικῆς ὑπληροΐτης, πύρην διὰ μεταγενέστερον ἐντατικὸν ἐκ Γιουγκοσλαβίας ἀποικισμὸν.

Κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἑλλὰς ἠγωνίζετο κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀξονος, οἱ κυβερνῶντες τότε τὴν Γιουγκοσλαβίαν δὲν ἐδίστασαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ Τριμερὲς μὲ τίμημα τὴν γερμανοῖταλικὴν ἀναγνώρισιν τῶν γιουγκοσλαβικῶν ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Ὀλίγας ὁμῶς ἡμέρας βραδύτερον ἡ κυβέρνησις ἀνετράπη διὰ τῆς ἐξεγέρσεως τῆς 27ης Μαρτίου, ἠκολούθησεν ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἡ διάλυσις τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ κατάληψις τῆς χώρας ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Ἡ κατοχὴ ἔδη-

μιούργησε την εθνικήν αντίστασιν, ἡ ὁποία ἐν τέλει περιῆλθεν, ὡς γνωστόν, εἰς χεῖρας τῶν κομμουνιστῶν, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Τίτο. Ποῖαι ἦσαν αἱ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος διαθέσεις τῆς μετὰ τὸν πόλεμον συσταθείσης «Ὁμοσπονδιακῆς λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας» ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν ἕκτην λαϊκὴν δημοκρατίαν, τὴν δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὸ σχέδιον θὰ προσηρτάτο οὐ μόνον ἡ βουλγαρικὴ Μακεδονία τοῦ Πιρίν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ Μακεδονία τοῦ Αἰγαίου μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ Δυτικὴ Θράκη παρεχωρεῖτο ὡς ἀντιστάθμισμα εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῆ καὶ ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν παρέσχον οἱ Γιουγκοσλάβοι εἰς τοὺς Ἑλληνας κομμουνιστάς. Τὰ πράγματα ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς μετὰ πολλὰς διδακτικὰς λεπτομερείας εἰς τὸ Ζ' κεφάλαιον, τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἑλληνογιουγκοσλαβικαὶ σχέσεις καὶ Μακεδονικόν», τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ ἐπικαιρότατον πάντων. Τὸ κεφάλαιον τελειώνει ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὴν ἐξῆς ὀρθοτάτην παρατήρησιν (σ. 220): «Διὰ τῆς συμβάσεως τῆς 5ης Ὀκτωβρίου 1954 ὁ στρατάρχης Τίτο παρητήθη ὀριστικῶς κάθε ἀξιώσεως ἐπὶ τοῦ λιμένος τῆς Τεργέστης, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο οὐχ ἤττον ἀξιόλογος Νοτιοσλαβικὸς (Ἴστριος) πληθυσμός. Καιρὸς εἶναι ἐπὶ τέλους νὰ ἐγκαταλείψῃ ὀριστικῶς καὶ τὴν τόσον παράλογον καὶ ἀστήρικτον διεκδίκησιν ἐπὶ τῆς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου».

Τὸ βιβλίον εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως διδακτικὸν καὶ ἀξιανάγνωστον, ἰδίως διὰ τὸ ἐπικαιρὸν τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐξιστορεῖ καὶ τὰ ὁποῖα ὑπ' οὐδενὸς ἐξετέθησαν μετὰ τόσων λεπτομερειῶν καὶ σαφηνείας, κοὶ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξάγει ἀκόμη ἡ Ἑλλάς. Εἰς ἓν μόνον σημεῖον διαφωνῶ πρὸς τὸν συγγραφέα. Εἰς τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρ' ὅλα ὅσα ὑπέστη καὶ ὑφίσταται ἐκ τῆς ἀδφραγίας καὶ κακουργίας τῶν βορειῶν γειτόνων εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ οὐδόλως ἐλαύνεται ὑπὸ τοῦ μίσους, τοῦ ὁποίου οὗτοι εἶναι ἄξιοι, χρησιμοποιεῖ τὸ τοῦ Σοφοκλέους «Οὔ τοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν». Ἀντὶ τούτου συμφωνοτέρα πρὸς τὰ ἐξιστορούμενα ἐν τῷ βιβλίῳ θὰ ἦτο ἡ συμβουλή τοῦ Ἐπιχάρμου «Νᾶφε καὶ μέμας» ἀπιστεῖν. Ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν».

Πλουσία εἶναι καὶ ἡ ἐπιτασομένη εἰς τὸ ἔργον βιβλιογραφία ἑλληνικῶν καὶ ξένων βιβλίων. Νομίζω ὅμως ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθοῦν μερικὰ ἀκόμη, σχετικὰ πρὸς τὸ θέμα τοῦ βιβλίου, ἑλληνικά, ὅπως π.χ. τὰ βιβλία τοῦ Ἄθ. Χρυσοχόου διὰ τὰς κακουργίας τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν κατοχὴν, ἡ ἐκθεσις, ἡ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐκ καθηγητῶν τῶν δύο Πανεπιστημίων, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου Δημ. Χόνδρου ἐπιτροπῆς ἐρεῦνης διὰ τὰ κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Δυτικὴ Θράκη καὶ οἱ Βούλγαροι» βιβλίον τοῦ γράφοντος,

δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῶν Δημοσιευμάτων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, τοῦ ἰδίου «Τὰ βόρεια ἔθνολογικά ὄρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ», «Βούλγαροι καὶ Σλάβοι εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν», «Θεσσαλονίκια μελετήματα» καὶ εἴ τι ἄλλο.

Ἡ τυπογραφικὴ ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου εἶναι πολὺ καλὴ, ὁ τυπογραφικὸς ὁμῶς διορθωτῆς φαίνεται ἄγνων τὴν χρῆσιν τῆς βαρείας καὶ τῆς ὀξείας.

ΣΤΙΑΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Πέτρος Ἰ. Ἀγγελῆ, Νεστόριον, μία ἔθνικὴ ἔπαλις τοῦ Γράμμου. Ἱστορία - μυθολογία - λαογραφία. Νεστόριον, Αὐγουστος 1959. 8ον σ. 59.

Ὁ συγγραφεὺς, διδάσκαλος ἐν Νεστορίῳ, προσεπάθησεν εἰς τὸ παρὸν βιβλίον νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου τούτου χωρίου τοῦ Γράμμου, τὸ ὁποῖον, μολοντί ολαβόφωνον, ὑπῆρξεν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας πρόμαχος τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων, συμμετασχὼν ἐνεργῶς καὶ ἀξιεπαίτως εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου συμμοριτοπολέμου. Ἀξιόλογος εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ χωρίου καὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ, εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν ὁποίων πολλὰ συνεισέφερον οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου καὶ οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀπόδημοι. Ἀξιοσημεῖωτα καὶ ἀληθῆ φαίνονται ὅτι εἶναι ὅσα λέγονται περὶ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ χωρίου ἐκ διαφόρων πέριξ χωρίων, ἀντιθέτως νεώτερα ἡμιλόγια πλάσματα εἶναι τὰ ὅσα λέγει ἡ τοπικὴ μυθολογία περὶ Ἀγαμέμνονος, Αἰγίσθου, Νέστορος, Ὁρέστου, Κάστορος, Ἡφαίστου, Κυκλώπων κλπ. Τὰ μυθεύματα ταῦτα εἶναι δυστυχῶς ἄγνωστον ὑπὸ τίνος ἐπλάσθησαν, πάντως εἶναι κατὰ τοῦτο ἀξιοσημεῖωτα, καθ' ὅσον ἀποτελοῦν τεκμήριον ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὸ Νεστόριον ἄνθρωποι, γνωρίζοντες τὰ ὀνόματα τοῦλάχιστον τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἄνθρωποι οὐχὶ ἄμοιροι ἑλληνικῆς μορφώσεως.

Ἀξιοσημεῖωτα ἐπίσης εἶναι ὅσα γράφει ὁ συγγραφεὺς διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν κατοίκων εἰς τὸν Μακεδονικὸν καὶ τοὺς κατόπιν ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπισημῶς ἐξεφράσθησαν εἰς αὐτοὺς ἔπαινοι.

Εἰς τὸ περὶ λαογραφίας κεφάλαιον ὁ συγγραφεὺς συγκεντρώνει διαφόρους πληροφορίας, ἀναφερομένας εἰς τὴν λατρείαν, τὴν ξενιτείαν, τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις, τὸν γάμον καὶ τὴν κηδείαν. Αἱ πληροφορίαι εἶναι μᾶλλον σύντομοι καὶ πενιχραὶ, οὐδεμίαν δὲ διαφορὰν παρουσιάζουν πρὸς τὰ γενικῶς ἐν Ἑλλάδι κρατοῦντα.

Ἀκολουθεῖ πῖναξ τῶν δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ χωρίου, μετὰ τῶν ὁποίων ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἐγκατεστημένος Ζήσης Βασιλειάδης, ἀνὴρ φιλόπατρις, τοῦ ὁποίου καὶ δημοσιεύονται διάφορα ἐπιτυχῆ πατριωτικὰ ποιήματα, ἀποπνέοντα τὸ ἄρωμα τῆς νοσταλγίας.